

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

10. juni 2021 *

»Præjudiciel forelæggelse – direktiv 2003/109/EF – tredjelandsstatsborgeres status som fastboende udlænding – artikel 11 – ret til ligebehandling med hensyn til social sikring, social bistand og social beskyttelse – undtagelse til princippet om ligebehandling på området for social bistand og social beskyttelse – begrebet »centrale ydelser« – direktiv 2000/43/EF – princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse – artikel 2 – begrebet forskelsbehandling – artikel 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – en medlemsstats lovgivning, hvorefter tildeling af boligstøtte til fastboende tredjelandsstatsborgere er betinget af, at disse på en i denne lovgivning fastsat måde dokumenterer, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog«

I sag C-94/20,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Landesgericht Linz (den regionale domstol i Linz, Østrig) ved afgørelse af 6. februar 2020, indgået til Domstolen den 25. februar 2020, i sagen

Land Oberösterreich

mod

KV,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, E. Regan, og dommerne M. Ilešič, E. Juhász, C. Lycourgos og I. Jarukaitis (refererende dommer),

generaladvokat: G. Hogan,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Land Oberösterreich ved Rechtsanwältin K. Holzinger,
- KV ved Rechtsanwältin S. Scheed,

* Processprog: tysk.

– Europa-Kommissionen ved C. Cattabriga, D. Martin og B.-R. Killmann, som befuldmægtigede, og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 2. marts 2021, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 11 i Rådets direktiv 2003/109/EF af 25. november 2003 om tredjelandsstatsborgeres status som fastboende udlænding (EUT 2004, L 16, s. 44) og artikel 2 i Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EFT 2000, L 180, s. 22) og artikel 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).
- 2 Denne anmodning er indgivet i forbindelse med en tvist mellem KV og Land Oberösterreich (delstaten Oberösterreich, Østrig) vedrørende et krav om erstatning for skade, som KV angiveligt har lidt som følge af et afslag på boligstøtte (herefter »boligstøtte«).

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 2000/43

- 3 Artikel 1 i direktiv 2000/43, der har overskriften »Formål«, fastsætter:

»Formålet med dette direktiv er at fastlægge en ramme for bekæmpelse af forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse med henblik på at iværksætte princippet om ligebehandling i medlemsstaterne.«
- 4 Dette direktivs artikel 2 med overskriften »Begrebet forskelsbehandling« fastsætter:

»1. I dette direktiv betyder princippet om ligebehandling, at ingen må udsættes for direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse.

2. I henhold til stk. 1:

  - a) foreligger der direkte forskelsbehandling, når en person på grund af race eller etnisk oprindelse behandles ringere end en anden bliver, er blevet eller ville blive behandlet i en tilsvarende situation
  - b) foreligger der indirekte forskelsbehandling, hvis en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis vil stille personer af en bestemt race eller etnisk oprindelse særlig ufordelagtigt i forhold til andre personer, medmindre den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige.

[...]«

5 Direktivets artikel 3 med overskriften »Anvendelsesområde« bestemmer i stk. 2:

»Dette direktiv omfatter ikke forskelsbehandling på grundlag af nationalitet og berører ikke bestemmelser og betingelser vedrørende tredjelandstatsborgeres og statsløse personers indrejse og ophold på medlemsstaternes territorium og heller ikke nogen form for behandling, der skyldes de pågældende tredjelandstatsborgeres eller statsløse personers retsstilling.«

Direktiv 2003/109

6 Følgende fremgår af 2., 4., 12. og 13. betragtning til direktiv 2003/109:

»(2) Under sit ekstraordinære møde i Tammerfors [(Finland)] den 15. og 16. oktober 1999 erklærede Det Europæiske Råd, at tredjelandstatsborgeres retsstilling bør tilnærmes EU-borgeres retsstilling, og at en person, der har opholdt sig lovligt i en medlemsstat i en given periode, og som er i besiddelse af en tilladelse til længerevarende ophold, i den pågældende medlemsstat bør indrømmes en række ensartede rettigheder, der ligger så tæt som muligt på EU-borgernes rettigheder.

[...]

(4) Integrationen af tredjelandstatsborgere, der er fastboende i medlemsstaterne, er en meget vigtig faktor til fremme af den økonomiske og sociale samhørighed, som er en af [Den Europæiske Unions] grundlæggende målsætninger i overensstemmelse med [EUF-]traktaten.

[...]

(12) For at udgøre et virkeligt integrationsredskab i det samfund, hvor den fastboende udlænding har slået sig ned, bør denne status som fastboende udlænding sikre, at den pågældende behandles på lige fod med medlemsstatens egne borgere på en lang række økonomiske og sociale områder i henhold til de relevante betingelser i dette direktiv.

(13) Begrænsningen af ligebehandlingen med hensyn til social bistand og social beskyttelse til centrale ydelser skal forstås således, at begrebet centrale ydelser mindst omfatter en minimal indkomststøtte, bistand ved sygdom og graviditet, bistand til forældre og langtidspleje. De nærmere bestemmelser for tildeling af sådan bistand bør fastsættes efter national lovgivning.«

7 Dette direktivs artikel 2 med overskriften »Definitioner« er sålydende:

»I dette direktiv forstås ved:

a) »tredjelandstatsborger«: en person, der ikke er unionsborger i henhold til [...] artikel [20], stk. 1, TEUF]

b) »fastboende udlænding«: en tredjelandstatsborger, der har opnået status som fastboende udlænding i henhold til [dette direktivs] artikel 4-7

[...]«

8 Nævnte direktivs artikel 11 med overskriften »Ligebehandling« bestemmer:

»1. En fastboende udlænding har samme rettigheder som medlemsstatens statsborgere med hensyn til følgende:

[...]

d) social sikring og centrale ydelser, der tildeles som social bistand i henhold til national lovgivning;

[...]

4. Medlemsstaterne kan begrænse ligebehandling med hensyn til social bistand og social beskyttelse til centrale ydelser.

[...]«

Østrigsk ret

OöWFG

9 Land Oberösterreich tildeler boligstøtte, og betingelserne for tildelingen heraf var på tidspunktet for de faktiske omstændigheder reguleret af følgende bestemmelser i Oberösterreichisches Wohnbauförderungsgesetz (delstaten Oberösterreichs lov om støtte til boligbyggeri) (LGBL. 6/1993) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »oöWFG«). § 6 i oöWFG fastsatte:

»[...]

9. I henhold til denne lov gives der støtte til østrigske statsborgere, statsborgere i en medlemsstat i [Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsråd (EØS)] og unionsborgere og deres familiemedlemmer som omhandlet i [Europa-Parlamentets og Rådets] direktiv 2004/38/EF [af 29. april 2004 om unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, om ændring af forordning (EF) nr. 1612/68 og om ophævelse af direktiv 64/221/EØF, 68/360/EØF, 72/194/EØF, 73/148/EØF, 75/34/EØF, 75/35/EØF, 90/364/EØF, 90/365/EØF og 93/96/EØF (EUT 2004, L 158, s. 77)]. Medmindre det følger af en international konvention, at de tildeles støtte på samme måde som østrigske statsborgere, kan støtte alene tildeles andre personer, hvis de

1) lovligt har haft fast bopæl på østrigsk område i en sammenhængende periode på mindst fem år

2) oppebærer indkomst, der er undergivet indkomstbeskatning i Østrig, eller har indbetalt bidrag til den lovpligtige sociale sikringsordning i Østrig i forbindelse med erhvervsaktivitet og nu modtager ydelser fra denne ordning, og har haft denne indtægt eller modtaget disse ydelser i 54 måneder i løbet af de seneste fem år og

3) fremlægger bevis for deres grundlæggende tyskkundskaber i overensstemmelse med stk. 11.

[...]

11. Betingelsen i stk. 9, nr. 3, anses for opfyldt, når ansøgeren:

- 1) fremlægger et certifikat fra Österreichischer Integrationsfonds (ÖIF) [(den østrigske integrationsfond, Østrig)] eller et prøvecenter, der er godkendt af ÖIF, som bekræfter beståelsen af en integrationsprøve, eller
- 2) fremlægger et generelt anerkendt sprogdiplom eller et prøvebevis for grundlæggende tyskkundskaber på niveau A2, der er udstedt af et prøvecenter og bekræftet i overensstemmelse med Integrationsvereinbarungs-Verordnung [(integrationsbekendtgørelsen)] (BGBl. II, 242/2017), eller
- 3) fremlægger dokumentation for, at den pågældende har modtaget obligatorisk undervisning i Østrig i mindst fem år og har bestået faget »tysk« eller har bestået faget »tysk« på et niveau svarende til 9. klasse eller
- 4) har fuldført lærlingeuddannelsen i overensstemmelse med Berufsausbildungsgesetz [(lov om erhvervsmæssig uddannelse)] (BGBl. 142/1969).

[...]«

10 § 23 i oöWFG bestemte:

»Hovedlejer, køber eller ejeren af en støttet bolig kan tildeles boligstøtte, når:

- 1) boligudgifterne udgør en urimelig byrde for ansøgeren
- 2) ansøgeren har fast bopæl i den omhandlede bolig for at dække sine boligbehov, og
- 3) ansøgeren har ansøgt om anden støtte for at mindske boligudgifterne (§ 24, stk. 1), som den pågældende er berettiget til at modtage, og
- 4) tilbagebetalingen af støttelånet (§ 9) eller et støttet realkreditlån (§ 10) allerede er påbegyndt.

2. Hovedlejer af en bolig, for hvilken der ikke er tildelt nogen støtte, kan tildeles boligstøtte, hvis betingelserne i stk. 1, nr. 1-3, er opfyldt, og lejekontrakten ikke er indgået med en nærtstående person.

[...]«

Oberösterreichische Wohnbeihilfen-Verordnung

- 11 Ifølge § 2, stk. 3, i Oberösterreichische Wohnbeihilfen-Verordnung (Oberösterreichs bekendtgørelse om boligstøtte) i den affattelse, som finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, var der fastsat et loft for boligstøttebeløbet på 300 EUR pr. måned.

OöBMSG

- 12 Personer i social nød kunne modtage en mindstesikring til dækning af deres behov i henhold til Oberösterreichisches Mindestsicherungsgesetz (delstaten Oberösterreichs lov om mindstesikring) (BGBl. 74/2011) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »oöBMSG«), hvis § 1 præciserede, at formålet med mindstesikringen er at sikre dem, der har behov for det, et værdigt liv og sikre den varige integration i samfundet, som dette indebærer. Under visse

omstændigheder kunne denne ydelse også modtages i tillæg til eller delvist modregnes i boligstøtten. I 2018 var grundbeløbet for denne ydelse 921,30 EUR pr. måned for en person, der bor alene, og 649,10 EUR for voksne, der bor i en husstand, idet der kunne tildeles supplerende ydelser for børn.

13 § 4 i oöBMSG bestemte:

»1. Behovsorienteret mindstesikring kan, medmindre andet er fastsat i nærværende lov, kun tildeles personer, der:

- 1) har deres sædvanlige bopæl i Oberösterreich [...] og
- 2)
  - a) er østrigske statsborgere eller i familie med østrigske statsborgere
  - b) er asylberettigede eller personer med subsidiær beskyttelse
  - c) er unionsborgere, statsborgere i en medlemsstat i [EØS], schweiziske statsborgere eller familiemedlemmer til disse, forudsat at modtagelsen af disse ydelser ikke indebærer, at de mister deres opholdsret
  - d) har en opholdstilladelse som »fastboende udlænding – [EU]« eller en opholdstilladelse som »fastboende udlænding – familiemedlem« eller et opholdsbevis eller en tidsbegrænset opholdstilladelse
  - e) har en anden tidsbegrænset opholdsret på østrigsk område, forudsat at modtagelsen af disse ydelser ikke indebærer, at de mister deres opholdsret.«

14 § 5 i oöBMSG er sålydende:

»Tildelingen af behovsorienteret mindstesikring er betinget af, at en person, der opfylder betingelserne i § 4,

- 1) er i social nød (§ 6) og
- 2) er indstillet på at forsøge at undgå, mindske eller overvinde denne sociale nød (§ 7).«

15 § 6 i oöBMSG fastsatte:

»1. Personer er i social nød, når de ikke har midler til

- 1) deres underhold og bolig eller
- 2) underhold og boligbehov for de familiemedlemmer, som de har forsørgerpligt over for, og som bor med dem i samme husstand

eller i forbindelse hermed ikke har midler til den nødvendige dækning i tilfælde af sygdom, graviditet eller fødsel.

2. Det i stk. 1 nævnte underhold omfatter udgifter til de regelmæssige behov, der er forbundet med et værdigt liv, navnlig mad, tøj, personlig hygiejne, husholdningsmøbler og -udstyr, varme, elektricitet og andre personlige behov, såsom behovet for på passende vis at deltage i et socialt og kulturelt liv.

3. De i stk. 1 nævnte boligbehov omfatter periodisk leje, generelle gebyrer og afgifter, der er nødvendige for at sikre passende boligforhold.

[...]«

OöADG

16 Oberösterreichisches Antidiskriminierungsgesetz (delstaten Oberösterreichs lov om forbud mod forskelsbehandling) (LBGL. 50/2005) i den affattelse, som finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »oöADG«), gennemførte direktiv 2000/43 i østrigsk ret. § 1 i oöADG, der har overskriften »Forbud mod forskelsbehandling«, forbyder enhver direkte eller indirekte forskelsbehandling af fysiske personer på grund af bl.a. etnisk tilhørsforhold. § 1 finder i medfør af oöADG's § 3 ikke anvendelse på forskelsbehandling på grund af nationalitet, såfremt den er lovbestemt eller objektivt begrundet, og såfremt EU-regler eller internationale konventioner, der udgør en del af rammerne for europæisk integration på ligebehandlingsområdet, ikke er til hinder for sådan behandling.

17 § 8 i oöADG er sålydende:

»1. I tilfælde af en overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling af de i § 1 nævnte grunde, har den pågældende person [...] ret til passende erstatning [...]

Ud over erstatning for økonomisk skade er den pågældende endvidere berettiget til passende erstatning for personskade. Erstatningsbeløbet for personskade kan ikke være mindre end 1 000 EUR.

[...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

18 KV, der er tyrkisk statsborger, har siden 1997 boet sammen med sin hustru og deres tre børn i Østrig, hvor han har »status som fastboende udlænding« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 2003/109. Han modtog indtil udgangen af 2017 boligstøtte i henhold til oöWFG. Da tildelingen af boligstøtten til tredjelandsstatsborgere med virkning fra den 1. januar 2018 i medfør af § 6, stk. 9 og 11, i oöWFG var betinget af, at tredjelandsstatsborgeren på en måde, der var fastlagt i denne lovgivning, dokumenterede, at vedkommende havde grundlæggende tyskkundskaber, blev KV fra denne dato nægtet boligstøtte med den begrundelse, at han ikke havde fremlagt den påkrævede dokumentation.

19 KV anlagde herefter sag ved Bezirksgericht Linz (distriktsdomstolen i Linz, Østrig) med påstand om, at Land Oberösterreich tilpligtedes at betale ham en erstatning svarende til den ikke modtagne boligstøtte for perioden fra januar til november 2018 med et beløb på 281,54 EUR om måneden og erstatning for ikke-økonomisk skade på 1 000 EUR. Til støtte for sin påstand påberåbte han sig oöADG's § 8 og gjorde gældende, dels at § 6, stk. 9, nr. 3), og § 6, stk. 11, i oöWFG stillede ham ringere på grund af hans etniske oprindelse, uden at dette var begrundet, dels at boligstøtten udgjorde »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109.

20 Da Bezirksgericht Linz (distriktsdomstolen i Linz) tog disse påstande til følge, har Land Oberösterreich iværksat appel ved den forelæggende ret, Landesgericht Linz (den regionale domstol i Linz, Østrig).

21 Denne retsinstans har indledningsvis anført, at en besvarelse af dens første spørgsmål og af dens andet spørgsmål, uafhængigt af hinanden, er nødvendig for, at denne retsinstans kan afgøre den verserende tvist. Selv om boligstøtten skal kvalificeres som »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, vil en besvarelse af det andet forelagte spørgsmål nemlig ikke desto mindre være relevant, eftersom KV støtter sit søgsmål på sin ret til erstatning i henhold til § 8, stk. 1, i oöADG og kræver såvel udbetaling af den ikke modtagne boligstøtte som erstatning for den ikke-økonomiske skade, som KV har lidt som følge af, at han er blevet forskelsbehandlet på grund af sit etniske tilhørsforhold. Selv om boligstøtten ikke skal kvalificeres som »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, er det ifølge KV ikke desto mindre tænkeligt, at reglen i oöWFG's § 6, stk. 9 og 11, udgør forskelsbehandling, der er forbudt i henhold til direktiv 2000/43, eller som er i

strid med chartret. Den forelæggende ret finder endvidere, at Land Oberösterreich, når delstaten gør brug af undtagelsen i dette direktivs artikel 11, stk. 4, ved den præcise udformning af bestemmelserne om tildeling af boligstøtte skal overholde andre EU-retlige krav og direktiv 2000/43 samt chartret og ikke må anvende kriterier, der er udtryk for forskelsbehandling. Ifølge den forelæggende ret skal det derfor – uafhængigt af artikel 11 i direktiv 2003/109 – undersøges, om oöWFG's § 6, stk. 9 og 11, eventuelt er i strid med direktiv 2000/43 eller chartret.

- 22 Den forelæggende ret har først og fremmest undersøgt, om boligstøtten udgør »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, og har anført, at »bolig-, byplanlægnings- og miljøudvalget« i Oberösterreichischer Landtag (delstatsparlamentet i Oberösterreich, Østrig) i sin rapport om et lovforslag om ændring af oöWFG i 2013 erklærede, at støtten til boligbyggeri, herunder boligstøtte, ikke udgjorde en central ydelse. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at dette udvalg således gav udtryk for, at parlamentet i delstaten Oberösterreich ønskede at gøre brug af muligheden for at anvende den undtagelse, der er fastsat i denne bestemmelse. Den forelæggende ret har anført, at tredjelandsstatsborgere med status som fastboende udlænding imidlertid ikke generelt blev udelukket fra boligstøtten, men at der blev opstillet supplerede betingelser for disse statsborgere. Den forelæggende ret har præciseret, at retten dog ikke er bundet af udvalgets fortolkning af artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109.
- 23 Den forelæggende ret har henvist til dom af 24. april 2012, Kamberaj (C-571/10, EU:C:2012:233), men er af den opfattelse, at det ikke er åbenbart, at de principper, der er opstillet i denne dom, finder anvendelse på boligstøtten.
- 24 Den forelæggende ret har anført, at den mindstesikring, der er fastsat i oöBMSG, har til formål at gøre det muligt for personer, der befinder sig i social nød, at have generelt værdige levevilkår, hvilket omfatter adgangen til en bolig. Tildelingen af en sådan ydelse er undergivet betydeligt strengere betingelser end dem, der gælder for boligstøtten, idet denne ydelse kun kan tildeles personer uden indkomst eller med en meget lille indkomst. Den nævnte ydelse forudsætter således en situation, hvor det sociale behov er betydeligt mere fremtrædende end den situation, der kan begrunde tildeling af boligstøtte. Af denne grund kan personer, der har en lav indkomst, men som dækker et eksistensminimum, modtage boligstøtte uden at modtage den ydelse, der tildeles i henhold til mindstesikringen. I visse tilfælde er det muligt at modtage såvel mindstesikring som boligstøtte, idet førstnævnte ydelse i så fald delvist fratrækkes i den sidstnævnte, men de persongrupper, som disse ydelser er rettet mod, er imidlertid ikke identiske.
- 25 Den forelæggende ret ønsker oplyst, om det alene er de ydelser, der er fastsat i oöBMSG, der skal kvalificeres som »centrale ydelser« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, eller om boligstøtten også kan kvalificeres således, eftersom denne støtte ligeledes har til formål at mindske den byrde, der følger af boligomkostningerne, når den er urimelig, og dette selv om boligstøtten til forskel fra mindstesikringen ikke er underlagt en betingelse om, at den pågældende befinder sig i social nød.
- 26 Hvad dernæst angår den angivelige forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse har den forelæggende ret anført, at oöADG gennemfører direktiv 2000/43 i østrigsk ret, for så vidt som dette er relevant for hovedsagen, selv om denne lov anvender udtrykket »etnisk tilhørsforhold«. Idet den forelæggende ret har anført, at ulige behandling på grundlag af kriteriet om status som tredjelandsstatsborger i henhold til dette direktivs artikel 3, stk. 2, principielt og som sådan ikke er omfattet af det nævnte direktiv, ønsker den forelæggende ret oplyst, om et nationalitetskriterium under visse betingelser ikke desto mindre kan udgøre »indirekte forskelsbehandling« på grund af etnisk oprindelse som omhandlet i samme direktivs artikel 2, stk. 2, litra b). Den forelæggende ret har i denne forbindelse anført, at den skal tage stilling til en regel, der kræver besiddelse af grundlæggende tyskkundskaber, og at dette dokumenteres på en bestemt måde. Såfremt det skal undersøges, om oöWFG udgør indirekte forskelsbehandling, skal den forelæggende ret endvidere undersøge, om denne forskelsbehandling er begrundet. Formålet med § 6, stk. 9 og 11, i oöWFG er at give tredjelandsstatsborgere en mere begrænset adgang til boligstøtte og begrundelsen for kravet om

grundlæggende tyskkundskaber er, at disse kundskaber er vigtige for den pågældendes integration i samfundet. Kravet om at kunne dokumentere sådanne kundskaber giver ifølge den forelæggende ret anledning til diskussion, henset til de øvrige betingelser, der kræves for at modtage boligstøtte, og de krav, som den pågældende tredjelandsstatsborger skal opfylde for at opnå »status som fastboende udlænding« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 2003/109.

27 I tilfælde af, at Domstolen er af den opfattelse, at direktiv 2000/43 ikke finder anvendelse på den i hovedsagen omhandlede situation, opstår ifølge den forelæggende ret endelig det spørgsmål, om reglen i § 6, stk. 9 og 11, i oöWFG skal vurderes i forhold til chartrets artikel 21. Den forelæggende ret er således af den opfattelse, at de nærmere bestemmelser for en sådan regel skal fastlægges under hensyntagen til chartrets krav, idet hovedsagen er omfattet af chartrets anvendelsesområde som følge af den omstændighed, at der findes EU-retlige regler, der foreskriver udbetaling af sociale ydelser til fastboende tredjelandsstatsborgere, og at den i hovedsagen omhandlede nationale ordning kan anses for at udgøre en gennemførelse af disse regler.

28 På denne baggrund har Landesgericht Linz (den regionale domstol i Linz) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 11 i direktiv 2003/109[...] fortolkes således, at den er til hinder for en national bestemmelse som § 6, stk. 9 og 11, i [oöWFG], som giver EU-borgere, statsborgere i en EØS-stat og familiemedlemmer som defineret i direktiv 2004/38[...] mulighed for en social ydelse i form af boligstøtte uden dokumentation af sprogkundskaber, men for tredjelandsstatsborgere med status som fastboende udlænding som defineret i direktiv 2003/109[...] kræver grundlæggende tyskkundskaber, som skal dokumenteres på en bestemt måde, når denne boligstøtte har til formål at afbøde urimelige belastninger som følge af boligudgifter, [selv om] et eksistensminimum (herunder boligbehov) også skal sikres gennem yderligere en social ydelse (behovsorienteret mindstesikring i henhold til [oöBMSG]) for personer i social nød?

2) Skal forbuddet mod direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse i henhold til artikel 2 i direktiv 2000/43[...] fortolkes således, at det er til hinder for en national bestemmelse som oöWFG's § 6, stk. 9 og 11, som giver EU-borgere, statsborgere i en EØS-stat og familiemedlemmer som defineret i direktiv 2004/38[...] mulighed for en social ydelse (boligstøtte i henhold til oöWFG) uden dokumentation af sprogkundskaber, men for tredjelandsstatsborgere (herunder tredjelandsstatsborgere med status som fastboende udlænding som defineret i direktiv 2003/109[...]) kræver grundlæggende tyskkundskaber, som skal dokumenteres på en bestemt måde?

3) Såfremt det andet spørgsmål besvares benægtende:

Skal forbuddet mod direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse i henhold til artikel 21 i [chartret] fortolkes således, at det er til hinder for en national bestemmelse som oöWFG's § 6, stk. 9 og 11, som giver EU-borgere, statsborgere i en EØS-stat og familiemedlemmer som defineret i direktiv 2004/38[...] mulighed for en social ydelse (boligstøtte i henhold til oöWFG) uden dokumentation af sprogkundskaber, men for tredjelandsstatsborgere (herunder tredjelandsstatsborgere med status som fastboende udlænding som defineret i direktiv 2003/109[...]) kræver grundlæggende tyskkundskaber, som skal dokumenteres på en bestemt måde?»

Anmodningen om genåbning af retsforhandlingernes mundtlige del

29 Efter generaladvokatens fremsættelse af forslaget til afgørelse har Land Oberösterreich ved dokument indleveret til Domstolens Justitskontor den 12. marts 2021 anmodet om, at retsforhandlingernes mundtlige del genåbnes i henhold til artikel 83 i Domstolens procesreglement. Til støtte for sin

anmodning har Land Oberösterreich i det væsentlige gjort gældende, at generaladvokatens kvalificering af boligstøtten som »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109 ikke er korrekt. Denne kvalificering er nemlig i strid med såvel denne bestemmelse som Domstolens praksis samt formålet med denne ydelse. Generaladvokatens forslag til afgørelse er desuden selvmodsigende og bygger på forhold, der ikke er bevist, eller som ikke er blevet påberåbt. Hvad i øvrigt angår den dokumentation for besiddelse af grundlæggende tyskkundskaber, som ansøgeren om boligstøtte skal fremlægge, har Land Oberösterreich bestridt, at der findes andre former for dokumentation end den, der allerede accepteres i henhold til national lovgivning.

- 30 I denne henseende bemærkes for det første, at der i statuten for Den Europæiske Unions Domstol og i procesreglementet ikke er fastsat en mulighed for, at de berørte personer, der er omfattet af denne stats artikel 23, kan afgive indlæg som svar på generaladvokatens forslag til afgørelse (dom af 2.3.2021, A.B. m.fl. (Udnævnelse af dommere ved den øverste domstol – søgsmål), C-824/18, EU:C:2021:153, præmis 63 og den deri nævnte retspraksis).
- 31 For det andet skal generaladvokaten i medfør af artikel 252, stk. 2, TEUF fuldstændig upartisk og uafhængigt offentligt fremsætte begrundede forslag til afgørelse af de sager, der i overensstemmelse med statuten for Den Europæiske Unions Domstol kræver dennes deltagelse. Domstolen er hverken bundet af disse forslag til afgørelse eller af den begrundelse, hvorpå generaladvokaten har støttet disse. En parts uenighed med generaladvokatens forslag til afgørelse, uanset hvilke spørgsmål der undersøges heri, kan følgelig ikke i sig selv udgøre et forhold, som kan begrunde genåbning af retsforhandlingernes mundtlige del (dom af 4.12.2019, Consorzio Tutela Aceto Balsamico di Modena, C-432/18, EU:C:2019:1045, præmis 21, og af 2.3.2021, A.B. m.fl. (Udnævnelse af dommere ved den øverste domstol – søgsmål), C-824/18, EU:C:2021:153, præmis 64).
- 32 I overensstemmelse med procesreglementets artikel 83 kan Domstolen dog til enhver tid, efter at have hørt generaladvokaten, ved kendelse bestemme, at retsforhandlingernes mundtlige del skal genåbnes, navnlig hvis den finder, at sagen er utilstrækkeligt oplyst, eller såfremt en part, efter at denne del af retsforhandlingerne er afsluttet, er fremkommet med nye oplysninger vedrørende sagens faktiske omstændigheder, som er af afgørende betydning for Domstolens afgørelse, eller såfremt sagen bør afgøres på grundlag af et argument, som ikke har været drøftet af parterne eller de berørte, som er omfattet af artikel 23 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol.
- 33 I den foreliggende sag finder Domstolen imidlertid, efter at have hørt generaladvokaten, at den efter afslutningen af retsforhandlingernes skriftlige del råder over alle de nødvendige oplysninger for at træffe afgørelse. Domstolen anfører i øvrigt, at den foreliggende sag ikke skal afgøres på grundlag af et argument, som ikke har været drøftet af de berørte parter. Domstolen bemærker endelig, at anmodningen om genåbning af retsforhandlingernes mundtlige del ikke har påvist nye faktiske omstændigheder, som kan have indflydelse på den afgørelse, som den skal træffe i denne sag. Det er herefter ufornuddent at genåbne retsforhandlingernes mundtlige del.

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 34 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den forelæggende ret i forbindelse med det første spørgsmål tager udgangspunkt i den forudsætning, at boligstøtten henhører under de ydelser, der er omhandlet i artikel 11, stk. 1, litra d), i direktiv 2003/109, og at de kompetente myndigheder ved gennemførelsen af dette direktiv klart har givet udtryk for, at de havde til hensigt at påberåbe sig undtagelsen i dette direktivs artikel 11, stk. 4, hvilket det tilkommer denne ret at efterprøve.

- 35 På denne baggrund skal det fastslås, at den forelæggende ret med sit første spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 11, stk. 1, litra d), i direktiv 2003/109 skal fortolkes således, at bestemmelsen – selv når der er gjort brug af muligheden for at anvende den undtagelse, der er fastsat i dette direktivs artikel 11, stk. 4 – er til hinder for en medlemsstats lovgivning, i henhold til hvilken boligstøtte til fastboende tredjelandstatsborgere er betinget af, at disse dokumenterer på en i denne lovgivning fastlagt måde, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog.
- 36 I denne henseende ønsker den forelæggende ret først og fremmest oplyst, om boligstøtte skal kvalificeres som »en central ydelse« som omhandlet i denne artikel 11, stk. 4.
- 37 I henhold til denne bestemmelse kan medlemsstaterne med hensyn til social bistand og social beskyttelse begrænse ligebehandling mellem »fastboende udlændinge«, som omhandlet i dette direktiv, og nationale statsborgere til kun at gælde for centrale ydelser. Da integration af tredjelandstatsborgere, der er fastboende i medlemsstaterne, og disse statsborgeres ret til ligebehandling på de områder, der er opregnet i artikel 11, stk. 1, i direktiv 2003/109, er hovedreglen, skal den i samme direktivs artikel 11, stk. 4, fastsatte undtagelse fortolkes strengt (jf. i denne retning dom af 24.4.2012, Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, præmis 86).
- 38 Hvad angår begrebet »central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109 skal det bemærkes, at i mangel af en definition af dette begreb i dette direktiv og af en henvisning til national ret i så henseende, skal betydningen og rækkevidden af det nævnte begreb søges under hensyntagen til den sammenhæng, hvori denne bestemmelse indgår, og det formål, der forfølges med nævnte direktiv, nemlig, således som det bl.a. fremgår af 2., 4. og 12. betragtning hertil, integration af tredjelandstatsborgere, der har opholdt sig lovligt og varigt i medlemsstaterne. Nævnte bestemmelse skal fortolkes således, at medlemsstaterne kan begrænse ligebehandlingen af personer, der har den ved samme direktiv tildelte status, bortset fra når det drejer sig om sociale sikringsydelser eller social beskyttelse ydet af de offentlige myndigheder på enten nationalt, regionalt eller lokalt plan, som bidrager til at sætte den enkelte i stand til at opfylde sine grundlæggende behov, såsom kost, bolig og sundhed (jf. i denne retning dom af 24.4.2012, Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, præmis 90 og 91).
- 39 Desuden skal medlemsstaterne, når de afgør, hvilke sociale sikringsforanstaltninger og centrale ydelser der tildeles som social bistand, som er defineret i deres nationale lovgivning og omfattet af ligebehandlingsprincippet i artikel 11, stk. 1, litra d), i direktiv 2003/109, overholde de rettigheder og principper, der er fastsat i chartret, bl.a. dem, der fremgår af chartrets artikel 34. I overensstemmelse med sidstnævnte artikel anerkender og respekterer Unionen retten til social bistand og boligstøtte, der skal sikre en værdig tilværelse for alle, der ikke har tilstrækkelige midler. Heraf følger, at for så vidt som en ydelse opfylder formålet i nævnte artikel i chartret, kan den ikke efter EU-retten anses for ikke at være en del af »de centrale ydelser« i henhold til artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109 (dom af 24.4.2012, Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, præmis 80 og 92).
- 40 Det følger heraf, således som generaladvokaten har anført i punkt 53 i forslaget til afgørelse, at en ydelse, som sætter personer, der ikke har tilstrækkelige midler, i stand til at opfylde deres boligbehov for at sikre dem en værdig tilværelse, udgør »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109.
- 41 Den forelæggende ret har anført, at boligstøttens formål i det foreliggende tilfælde er at forhindre urimelige belastninger som følge af boligudgifter. Med et loft på 300 EUR er der tale om et bidrag til boligomkostninger, som ikke er udformet med henblik på fuldt ud at dække støttemodtagerens boligudgifter, men til at dække en del af disse udgifter, således at personer med lav indkomst ikke skal bruge en alt for stor del af deres indkomst på en passende bolig.
- 42 Det fremgår af oplysningerne fra den forelæggende ret, at boligstøtten, således som generaladvokaten har anført i punkt 59 i forslaget til afgørelse, bidrager til at sikre disse personer en værdig tilværelse ved at give dem mulighed for at få en passende bolig uden at anvende en for stor del af deres

indtægter, eventuelt til skade for opfyldelsen af andre basale behov. Den synes således at udgøre en ydelse, der bidrager til at »bekæmpe social udstødelse og fattigdom«, og som har til formål at sikre en værdig tilværelse for alle, der ikke råder over tilstrækkelige midler, som omhandlet i chartrets artikel 34, stk. 3. Hvis dette er tilfældet, er tildelingen heraf til fastboende tredjelandstatsborgere følgelig ligeledes nødvendig for at gennemføre det integrationsformål, der forfølges med direktiv 2003/109. Følgelig synes boligstøtten at udgøre »en central ydelse« som omhandlet i dette direktivs artikel 11, stk. 4.

- 43 Det tilkommer imidlertid den forelæggende ret at efterprøve dette og foretage de nødvendige konstateringer under hensyntagen til formålet med boligstøtten samt betingelserne for tildeling og denne støttes placering i det nationale sociale bistandssystem (jf. i denne retning dom af 24.4.2012, Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, præmis 92).
- 44 I denne henseende kan den omstændighed alene, at fastboende tredjelandstatsborgere, såfremt de opfylder betingelserne herfor, er berettigede til en anden social bistand, såsom den i oöBMSG fastsatte mindstesikring, der har til formål at gøre det muligt for personer i social nød at have værdige levevilkår, herunder boligforhold, og som kan kvalificeres som »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, ikke i sig selv udelukke, at boligstøtten kvalificeres på samme måde, såfremt denne ligeledes opfylder kriterierne nævnt i denne doms præmis 38-40.
- 45 For det tilfælde, at boligstøtten ikke skal kvalificeres som »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, må det konstateres, at direktiv 2003/109 ikke fastsætter nogen specifik forpligtelse for det tilfælde, hvor en medlemsstat efter at have gjort brug af muligheden for at anvende undtagelsen i direktivets artikel 11, stk. 4, alligevel tildeler fastboende tredjelandstatsborgere en ydelse, der ikke kan kvalificeres som »en central ydelse«.
- 46 En sådan situation er forskellig fra den situation, hvori en EU-retsakt tillægger medlemsstaterne et frit valg mellem flere gennemførelsesforanstaltninger eller en skønsbeføjelse, som er en integrerende del af den ordning, der er fastsat ved denne retsakt, eller fra den situation, hvori en sådan retsakt tillader medlemsstaterne at vedtage specifikke foranstaltninger, som har til formål at bidrage til gennemførelsen af retsaktens formål (jf. i denne retning, dom af 19.11.2019, TSN og AKT, C-609/17 og C-610/17, EU:C:2019:981, præmis 50).
- 47 Hvis det lægges til grund, at boligstøtten ikke udgør »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, henhører betingelserne for tildeling af denne ydelse – såsom kravet i henhold til oöWFG's § 6, stk. 9 og 11, om at dokumentere besiddelse af grundlæggende tyskkundskaber på en i loven fastlagt måde – under medlemsstaternes kompetence uden at være reguleret af dette direktiv eller være omfattet af direktivets anvendelsesområde (jf. analogt dom af 19.11.2019, TSN og AKT, C-609/17 og C-610/17, EU:C:2019:981, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).
- 48 Det følger heraf, at i dette tilfælde skal betingelserne for tildeling af boligstøtte fastsat i § 6, stk. 9 og 11, i oöWFG ikke bedømmes på grundlag af direktiv 2003/109.
- 49 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 11, stk. 1, litra d), i direktiv 2003/109 skal fortolkes således, at bestemmelsen – selv når der er gjort brug af muligheden for at anvende den undtagelse, der er fastsat i dette direktivs artikel 11, stk. 4 – er til hinder for en medlemsstats lovgivning, i henhold til hvilken boligstøtte til fastboende tredjelandstatsborgere er betinget af, at disse dokumenterer på en i denne lovgivning fastlagt måde, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog, såfremt denne boligstøtte udgør »en central ydelse« som omhandlet i sidstnævnte bestemmelse, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at bedømme.

Det andet spørgsmål

- 50 Den forelæggende ret ønsker med det andet spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2000/43 skal fortolkes således, at det er til hinder for en medlemsstats lovgivning, i henhold til hvilken boligstøtte til fastboende tredjelandstatsborgere er betinget af, at disse dokumenterer på en i denne lovgivning fastlagt måde, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog.
- 51 I overensstemmelse med artikel 1 og artikel 2, stk. 1 og 2, i direktiv 2000/43 finder sidstnævnte imidlertid kun anvendelse på direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse. I henhold til artikel 3, stk. 2, i dette direktiv omfatter det ikke forskelsbehandling på grundlag af nationalitet og berører ikke bestemmelser og betingelser vedrørende tredjelandstatsborgeres og statsløse personers indrejse og ophold på medlemsstaternes område og heller ikke nogen form for behandling, der skyldes de pågældende tredjelandstatsborgeres eller statsløse personers retsstilling.
- 52 I det foreliggende tilfælde er den forskelsbehandling, som tredjelandstatsborgere med status som fastboende udlænding er genstand for, i forhold til nationale statsborgere, og som følger af oöWFG's § 6, stk. 9 og 11, baseret på denne status.
- 53 En sådan forskelsbehandling er følgelig ikke omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2000/43 (jf. i denne retning dom af 24.4.2012, Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, præmis 50).
- 54 Den forelæggende ret er imidlertid i tvivl om, hvorvidt en ulige behandling, der er baseret på et nationalitetskriterium eller, som i hovedsagen, på status som fastboende tredjelandstatsborger, under visse betingelser ligeledes kan udgøre en »indirekte forskelsbehandling« på grund af etnisk oprindelse som omhandlet i artikel 2, stk. 2, litra b), i direktiv 2000/43, idet oöWFG's § 6, stk. 9 og 11, ikke alene sondrer på grundlag af kriteriet om status som fastboende udlænding, men også på grundlag af kriteriet om besiddelse af grundlæggende kundskaber i det nationale sprog.
- 55 I denne forbindelse bemærkes, at der i henhold til artikel 2, stk. 2, litra b), i direktiv 2000/43 foreligger indirekte forskelsbehandling, hvis en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis vil stille personer af en bestemt race eller etnisk oprindelse særlig ufordelagtigt i forhold til andre personer. Udtrykket »særlig ufordelagtigt«, der anvendes i denne bestemmelse, skal forstås således, at det betyder, at det navnlig er personer af en bestemt etnisk oprindelse, som stilles i en ufordelagtig situation som følge af den omhandlede foranstaltning. Udtrykket »indirekte forskelsbehandling« som omhandlet i nævnte bestemmelse finder alene anvendelse, såfremt den angiveligt diskriminerende foranstaltning stiller personer af en bestemt etnisk oprindelse særligt ufordelagtigt (dom af 16.7.2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, præmis 100, af 6.4.2017, Jyske Finans, C-668/15, EU:C:2017:278, præmis 27 og 31, og af 15.11.2018, Maniero, C-457/17, EU:C:2018:912, præmis 47 og 48).
- 56 § 6, stk. 9 og 11, i oöWFG, der finder anvendelse på alle tredjelandstatsborgere uden forskel, stiller imidlertid ikke personer fra en særlig etnisk gruppe i en ufordelagtig situation. Følgelig kan den ikke udgøre »indirekte forskelsbehandling« på grund af etnisk oprindelse som omhandlet i artikel 2, stk. 2, litra b), i direktiv 2000/43.
- 57 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det andet forelagte spørgsmål besvares med, at en medlemsstats lovgivning – der finder anvendelse på alle tredjelandstatsborgere uden forskel, og i henhold til hvilken boligstøtte til fastboende tredjelandstatsborgere er betinget af, at disse dokumenterer på en i denne lovgivning fastlagt måde, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog – ikke er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2000/43.

Det tredje spørgsmål

- 58 Den forelæggende ret ønsker med det tredje spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om chartrets artikel 21, for så vidt som denne bestemmelse forbyder enhver forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse, skal fortolkes således, at den er til hinder for en medlemsstats lovgivning, i henhold til hvilken boligstøtte til fastboende tredjelandsstatsborgere er betinget af, at disse dokumenterer på en i denne lovgivning fastlagt måde, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog.
- 59 I denne forbindelse bemærkes, at chartrets artikel 51, stk. 1, fastsætter, at chartrets bestemmelser udelukkende er rettet til medlemsstaterne, når de gennemfører EU-retten. Såvel artikel 6, stk. 1, TEU som chartrets artikel 51, stk. 2, præciserer, at chartrets bestemmelser ikke på nogen måde udvider Unionens beføjelser som fastsat i traktaterne. Domstolen skal således fortolke EU-retten i lyset af chartret inden for grænserne af de kompetencer, som Unionen er blevet tildelt, og kan ikke bedømme en national lovgivning i henhold til chartret, når denne lovgivning ikke er omfattet af EU-retten (jf. i denne retning dom af 6.3.2014, Siragusa, C-206/13, EU:C:2014:126, præmis 20 og 21, og af 10.7.2014, Julián Hernández m.fl., C-198/13, EU:C:2014:2055, præmis 32).
- 60 Som det fremgår af besvarelsen af det andet forelagte spørgsmål, er en medlemsstats lovgivning som den i hovedsagen omhandlede imidlertid for det første ikke omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2000/43.
- 61 For det tilfælde, at boligstøtten ikke skal kvalificeres som »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, bemærkes for det andet, at dette direktiv, således som det er anført i denne doms præmis 45 og 47, ikke pålægger medlemsstaterne nogen specifik forpligtelse, når de, idet de har gjort brug af muligheden for at anvende undtagelsen i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, alligevel tildeler fastboende tredjelandsstatsborgere en ikke-central ydelse, der vedrører social bistand eller social beskyttelse. Betingelserne for tildeling af en sådan ydelse, såsom besiddelse af grundlæggende tyskkundskaber, som skal dokumenteres på en bestemt måde i henhold til § 6, stk. 9 og 11, i oöWFG, er således ikke omfattet af dette direktivs anvendelsesområde.
- 62 Det følger heraf, at en bestemmelse som oöWFG's § 6, stk. 9 og 11, i dette tilfælde falder uden for chartrets anvendelsesområde og derfor ikke kan bedømmes på grundlag af chartrets bestemmelser, herunder dets artikel 21 (jf. i denne retning dom af 19.11.2019, TSN og AKT, C-609/17 og C-610/17, EU:C:2019:981, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).
- 63 Hvis boligstøtten derimod udgør »en central ydelse« som omhandlet i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, skal det bemærkes, således som det følger af denne doms præmis 39, at chartret finder anvendelse. En bestemmelse som oöWFG' § 6, stk. 9 og 11, der finder anvendelse på alle tredjelandsstatsborgere uden forskel, og hvoraf det ikke fremgår, at den stiller personer af en særlig etnisk oprindelse ringere, kan imidlertid ikke anses for at udgøre forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse i henhold til chartrets artikel 21, som direktiv 2000/43 udgør det konkrete udtryk for på de materielle områder, der er omfattet af chartret (jf. i denne retning dom af 16.7.2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, præmis 58).
- 64 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det tredje forelagte spørgsmål besvares med, at når der er gjort brug af muligheden for at anvende undtagelsen i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, finder chartrets artikel 21 ikke anvendelse på en medlemsstats lovgivning, i henhold til hvilken boligstøtte til fastboende tredjelandsstatsborgere er betinget af, at disse dokumenterer på en i denne lovgivning fastlagt måde, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog, såfremt denne boligstøtte ikke udgør »en central ydelse« som omhandlet i nævnte artikel 11, stk. 4. Såfremt nævnte boligstøtte udgør en sådan »central ydelse«, er chartrets artikel 21, for så vidt som den forbyder enhver forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse, ikke til hinder for en sådan lovgivning.

Sagsomkostninger

⁶⁵ Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 11, stk. 1, litra d), i Rådets direktiv 2003/109/EF af 25. november 2003 om tredjelandstatsborgeres status som fastboende udlænding skal fortolkes således, at bestemmelsen – selv når der er gjort brug af muligheden for at anvende den undtagelse, der er fastsat i dette direktivs artikel 11, stk. 4 – er til hinder for en medlemsstats lovgivning, i henhold til hvilken boligstøtte til fastboende tredjelandstatsborgere er betinget af, at disse dokumenterer på en i denne lovgivning fastlagt måde, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog, såfremt denne boligstøtte udgør »en central ydelse« som omhandlet i sidstnævnte bestemmelse, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at bedømme.
- 2) En medlemsstats lovgivning, der finder anvendelse på alle tredjelandstatsborgere uden forskel, og i henhold til hvilken boligstøtte til fastboende tredjelandstatsborgere er betinget af, at disse dokumenterer på en i denne lovgivning fastlagt måde, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog, er ikke omfattet af anvendelsesområdet for Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse.
- 3) Når der er gjort brug af muligheden for at anvende undtagelsen i artikel 11, stk. 4, i direktiv 2003/109, finder artikel 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder ikke anvendelse på en medlemsstats lovgivning, i henhold til hvilken boligstøtte til fastboende tredjelandstatsborgere er betinget af, at disse dokumenterer på en i denne lovgivning fastlagt måde, at de har grundlæggende kundskaber i denne medlemsstats sprog, såfremt denne boligstøtte ikke udgør »en central ydelse« som omhandlet i nævnte artikel 11, stk. 4. Såfremt nævnte boligstøtte udgør en sådan »central ydelse«, er artikel 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, for så vidt som den forbyder enhver forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse, ikke til hinder for en sådan lovgivning.

Underskrifter